

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО
08 квітня 2025 р.

**Фаховий висновок щодо належності об'єктів
(географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності,
пам'ятників і пам'ятних знаків), присвячених російському радянському
прозаїкові, поетові та драматургу Катаєву Валентину Петровичу (1897–
1986), до символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру.

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі, зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури); зображення гасел, цитат осіб, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень гасел, цитат, пов'язаних із захистом політичних, економічних, культурних прав

Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), працівників радянських органів державної безпеки всіх рівнів; назви населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топонімії населених пунктів, підприємств, установ, організацій на території України, яким присвоєні імена або псевдоніми осіб, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури).

Предмет експертизи: відповідність об'єктів (географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятників і пам'ятних знаків), присвячених російському радянському прозаїкові, поетові та драматургу Катаєву Валентину Петровичу (1897–1986), вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Катаєв Валентин Петрович (криптонім і псевдоніми – **В. К-в**, **Вал. К.**, **Валентин К.**, **Валентин Петрович** та ін.; **1897–1986**) – російський радянський прозаїк, поет, кіносценарист та драматург, журналіст, військовий кореспондент. Герой соціалістичної праці (1974), лауреат Сталінської премії (1946). Нагороджений трьома орденами Леніна (1939; 1967; 1974), двома орденами Трудового червоного прапора (1957; 1984), орденом Жовтневої революції (1972), орденом Дружби народів (1977) та ін. Народився в м. Одесі. Навчався у 5-й Одеській гімназії (1905-1914) та Одеському військовому училищі (1916-1917). Учасник Першої світової війни, служив прапорщиком. Під час так званої Громадянської війни в Росії воював артилеристом (командиром першої башти) на бронепотязі «Новоросія» у Збройних силах півдня Росії А. Денікіна (згідно офіційної радянської версії та власних спогадів («Майже щоденник»), з весни 1919 р. воював у Червоній армії). У 1920 р. разом із братом був заарештований ЧК (згодом за клопотанням чекіста Я. Бельського обох звільнили). Від 1920 р. служив у Червоній армії в. о. командира батареї (у автобіографічній повісті 1980 р. «Уже написаний Вертер» писав, що воював на бронепотязі на Київському напрямі проти військ Петлюри). В Одесі був завідувачем вікон сатири «ЮгРОСТА» (Южное отделение Российского телеграфного агентства).

У 1921 р. працював у радянській пресі в Харкові, в 1922 р. переїхав до Москви, де прожив 64 роки свого життя і де (спершу в якості «злободенного гумориста» у газетах «Труд», «Гудок») став співробітником багатьох видань. Під час Другої світової війни працював військовим кореспондентом газет

«Правда» і «Красная звезда», також у Радіокомітеті й Радінформбюро. Засновник і перший головний редактор (1955-1961) журналу «Юность»; неодноразово обраний членом правління Спілки письменників СРСР. Один із основоположників методу соцреалізму. Написав твори «Записки про громадянську війну», «Острів Ерендорф» (обидва – 1924), «Розтратники» (1926), «Час, уперед!» (1932), (1936), «Син полку» (1944), «За владу Рад» (1948), «Поїздка на Південь» (1951), «Хутірець у степу» (1956), публіцистичну повість «Маленькі залізні двері в стіні» (1964), присвячену В. Леніну та ін. Багато творів В. Катаєва екранізовано Московськими кіностудіями. За повістями «Біліє парус одинокий», «Хутірець у степу» та романами «Зимовий вітер» (1960) і «За владу Рад» (переробленим 1951 року у «Катакомби»), об'єднаними в тетралогію «Хвилі Чорного моря» (1961), Київська кіностудія художніх фільмів ім. О. Довженка зняла однойменний фільм з 8 серій (1975–1976).

Оскільки Валентин Катаєв перебував у Збройних силах півдня Росії А. Денікіна та Червоній армії (1918–1920 рр.), його діяльність підпадає під визначення російської імперської політики згідно з пунктом 2 частини першої статті 2 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії».

Таким чином, Валентин Катаєв є особою, пов'язаною зі встановленням радянської влади на території України, а також яка публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримувала, глорифікувала або виправдовувала російську імперську політику.

На підставі наведеного, **об'єкти (географічні об'єкти, назви юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятники і пам'ятні знаки), присвячені російському радянському прозаїкові, поетові та драматургу Катаєву Валентину Петровичу (1897–1986), відповідно до частини 1 статті 2 Закону належать до символіки російської імперської політики.**

Передбачені чинним законодавством **обмеження поширюються лише на віднесені до російської імперської політики об'єкти, що розміщені/перебувають у публічному просторі.**

Згідно із частинами 2, 3 статті 5 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», заборона не поширюється на використання символіки російської імперської політики в Музейному фонді України, Національному архівному фонді України, у приватних колекціях та приватних архівних зібраннях, у бібліотечних фондах на різних носіях інформації. Заборона не поширюється також на випадки використання символіки російської імперської політики (за умови, що це не призводить до виправдання і глорифікації російської імперської політики): в експозиціях музеїв, на тематичних виставках; у процесі наукової діяльності, зокрема під час проведення наукових досліджень та поширення їхніх

результатів у незаборонений законодавством України спосіб; під час показу, опису, реконструкції (зокрема історичної) або в інший спосіб відтворення історичних подій; у творах мистецтва; у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються у навчальному, навчально-виховному і освітньому процесах; в інформаційних, інформаційно-аналітичних програмах та документальних фільмах. Таким чином, передбачені Законом України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» обмеження не поширюються на дослідження життя та творчої спадщини Валентина Катаєва, зберігання, купівлю/продаж, читання видань його творів, експонування пов'язаних з письменником предметів та документів у музейних закладах тощо.

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БАЧИНСЬКА Олена Анатоліївна

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГЕНЕРАЛЮК Леся Станіславівна

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович

СОКИРКО Олексій Григорович